

О.І. Захаров

*кандидат економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту
менеджменту безпеки,
Університет економіки та права «КРОК»*

Механізм взаємодії в системі управління комплексним забезпеченням економічної безпеки

У статті розглядаються теоретичні основи побудови та функціонування механізму взаємодії в системі економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: підприємство, загрози, економічна безпека, система управління, механізм взаємодії, суб'єкти системи економічної безпеки.

А.И. Захаров

*кандидат экономических наук, профессор,
директор учебно-научного института
менеджмента безопасности,
Университет экономики и права «КРОК»*

Механизм взаимодействия в системе управления комплексным обеспечением экономической безопасности

В статье рассматриваются теоретические основы построения и функционирования механизма взаимодействия в системе экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: предприятие, угрозы, экономическая безопасность, система управления, механизм взаимодействия, субъекты системы экономической безопасности.

O. Zakharov

*PhD in Economics, professor,
Director of Institute for Security Management
«KROK» University*

The mechanism of interaction in the system of management of the complex providing the economic security

The article is discussed the theoretical bases of construction and operation of the mechanism of interaction in the economic security system of the enterprise.

Keywords: enterprise, threats, economic security, control system, the mechanism of interaction, the subjects of economic security.

Постановка проблеми

В умовах економічної кризи на діяльність підприємства впливають несприятливі фактори зовнішнього та внутрішнього середовища. Для протидії їм необхідно побудувати сучасну систему економічної безпеки. Ефективність функціонування системи економічної безпеки в значній мірі залежить від механізму взаємодії, який дозволяє раціонально використовувати власні ресурси підприємства, а також можливості зовнішніх організацій, в тому числі органів державної влади, правоохоронних органів, суб'єктів недержавної безпеки для протидії існуючим та можливим факторам загроз зовнішнього і внутрішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значний внесок у вивченні процесів управління в діяльності з комплексної протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам для діяльності підприємства внесли вітчизняні та зарубіжні вчені Алькема В.Г., Кириченко О.А., Козаченко А.В., Ляшенко А.Н. та інші вчені. Однак, незважаючи на те, що в теоретичному і практичному плані процеси управління забезпечення економічної безпеки розглянуті досить глибоко і всебічно, питання організації ефективної взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки залишаються актуальними.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Система економічної безпеки підприємства може адекватно протидіяти несприятливим факторам зовнішнього і внутрішнього середовища тільки при наявності ефективного механізму взаємодії. Однак, до теперішнього часу не до кінця вирішеними залишаються питання організації взаємодії внутрішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства з зовнішніми організаціями, в тому числі, з органами державної влади та правоохоронними органами України.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розгляд теоретичних основ побудови механізму взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

В умовах економічної кризи на діяльність вітчизняних підприємств негативно впливає значна кількість несприятливих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Для протидії їм необхідно створити сучасні інноваційні системи економічної безпеки, які використовують не тільки власні ресурси підприємства, а також можливості зовнішніх організацій, які в силу свого призначення займаються питаннями забезпечення економічної безпеки. В першу чергу, до них відносяться органи державної влади, правоохоронні органи і суб'єкти недержавної безпеки України.

Побудова системи економічної безпеки, її структура, обсяги фінансування діяльності, технічне оснащення, кількісні та якісні параметри

персоналу штатного підрозділу економічної безпеки і багато іншого, в значній мірі, залежать від рівня реальних і можливих для діяльності підприємства небезпек і загроз зовнішнього і внутрішнього середовища.

Система економічної безпеки підприємства – сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємства, що мають спільні цілі, наділені відповідними функціями і правовими повноваженнями, які мають необхідну матеріально-технічну базу, підготовлений персонал, механізми управління і взаємодії, що володіють технологіями, формами і методами визначення, зниження рівня та протидії небезпекам і загрозам у сфері економіки [4].

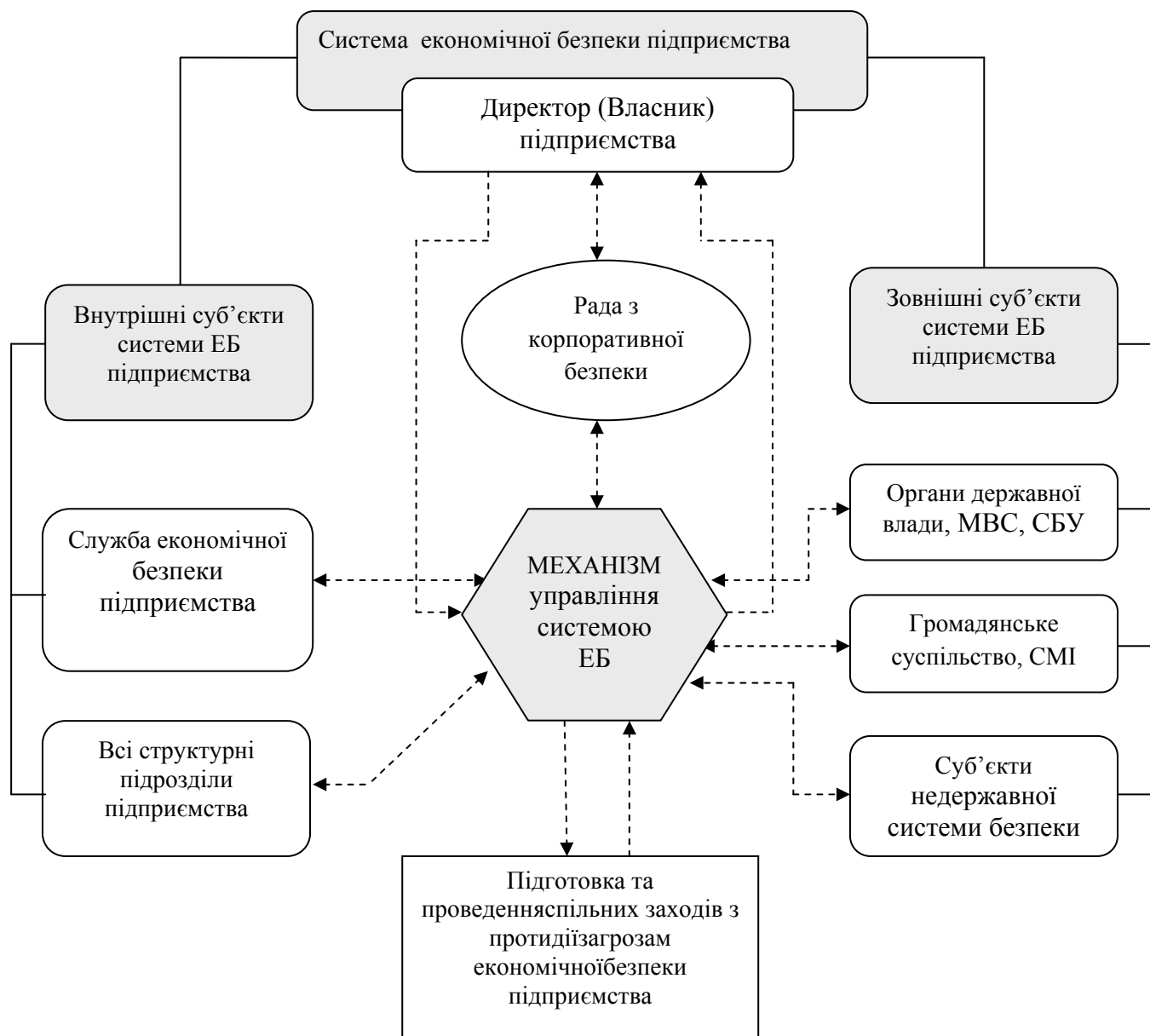

Рис. 1. Модель системи економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено автором

Модель системи економічної безпеки підприємства зображено на рисунку 1. Як бачимо, система економічної безпеки створюється на підприємстві для того, щоб забезпечити комплексну протидію існуючим і можливим загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Результативність діяльності в значній мірі залежить від ефективності управління.

Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства - це сукупність керуючої і керованої підсистем, механізмів управління та взаємодії, технічних засобів, правових основ, організаційних методів призначених для вирішення завдань управління діяльністю з протидії небезпекам і загрозам економічної безпеки підприємств [2].

Найважливішим компонентом системи управління є механізм взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства. Це обумовлено тим, що в період системної економічної кризи, високого рівня корупції і організованої злочинності в сфері економіки створити безпечні і сприятливі умови для діяльності підприємства без підтримки органів державної влади проблематично, а в ряді випадків це практично неможливо. Особливо це стосується малих і середніх підприємств, яким, наприклад, без підтримки Прокуратури України, а також підрозділів МВС і СБУ самостійно відобразити рейдерську атаку дуже складно. Однак своєчасно і ефективно задіяти потенціал правоохоронних органів для протидії протиправним діям щодо підприємства з боку організованих злочинних угруповань, корумпованих чиновників досить складно. Для цього необхідно, щоб керівник підприємства, а також його начальник служби економічної безпеки повинні добре розуміти, що правоохоронні органи України працюють виключно в правовому полі, їх діяльність суворо регламентована Конституцією України, Законами України, внутрішньовідомчими наказами, інструкцій та функціональними обов'язками співробітників, які є державними службовцями. Тому, перш ніж звертатися до правоохоронних органів з пропозицією про проведення спільних заходів з протидії загрозам економічної безпеки підприємства слід добре зрозуміти, чи знаходяться плановані заходи в сфері їх компетенції.

З метою налагодження взаємовигідної співпраці органів державної влади з бізнесом в системі економічної безпеки підприємства необхідно, в першу чергу, створити відповідний механізм взаємодії, який би дозволив ефективно використовувати всі внутрішні ресурси підприємства, а також ресурси органів державної влади. У тому числі і правоохоронних органів для проведення спільних заходів з комплексної протидії сучасним загрозам економічної безпеки підприємства.

Також важливу роль в якості зовнішнього суб'єкта системи економічної безпеки підприємства відіграє Недержавна система безпеки України (НСБО). В першу чергу це обумовлено тим, що НСБО має унікальний людський капітал, що володіє явними і неявними знаннями в сфері забезпечення економічної безпеки. До складу суб'єктів НСБО входять не лише професіонали із забезпечення безпеки, а також для цього є сучасні технології, технічні засоби, методи і методики протидії небезпекам і загрозам для діяльності підприємств і стану їх економічної безпеки. Для того, щоб ефективно використовувати

потенціал недержавної безпеки в системі економічної безпеки підприємства необхідні кілька умов.

По-перше, слід узгодити інтереси підприємства і суб'єктів недержавної системи безпеки, які є комерційними організаціями і мають на меті одержання прибутку від своєї діяльності.

По-друге, необхідно сформувати такі механізми взаємодії, які дозволили б створити синергетичний ефект в системі економічної безпеки в результаті добре скоординованого використання наявного потенціалу як самого підприємства так і суб'єктів недержавної системи безпеки при проведенні спільних заходів з протидії існуючим загрозам економічної безпеки.

В умовах розвитку демократії та активного формування громадянського суспільства зростає роль і значення суспільно-політичних організацій, що об'єктивно призводить до посилення їх впливу на діяльність як місцевої, так і центральної влади, яка змушена в міру розвитку демократичних традицій і національного самоусвідомлення населення країни все більше і більше зважати на громадську думку. Все це створює передумови для розгляду суспільно-політичних організацій, як суб'єктів системи економічної безпеки, які можна використовувати в якості інструменту впливу на владу з метою залучення її уваги до протиправних дій у відносинах підприємства. І не лишеться уваги, а ще більш важливо тиснути і контролювати дії влади щодо захисту підприємств від злочинних посягань щодо його прав власності, фінансових ресурсів, комерційної таємниці та інтелектуальної власності, території, будівель і споруд, персоналу, засобів виробництва і так далі.

У сучасному демократичному суспільстві дуже висока роль відіграють засоби масової інформації, які формують громадську думку, і з якою не може не рахуватися влада. Засоби масової інформації можуть оперативно доводити інформацію широкому загалу про факти недобросовісної конкуренції, корупції, рейдерських атак, протиправних діянь окремих несумлінних представників влади у відносинах підприємства. Об'єктивне висвітлення подій, що відбуваються навколо підприємства дозволить вплинути, з одного боку, на владу з метою змусити її сумлінно виконати свої функції щодо захисту підприємства, а з іншого боку - створити потужний психологічний вплив на злочинців у сфері економіки, об'єктивно висвітлюючи їх протиправні дії.

В якості важливого суб'єкта системи економічної безпеки можна розглядати також системи безпеки партнерів по бізнесу, які об'єктивно зацікавлені в стабільній роботі підприємства. Це є гарантією повного виконання підприємством своїх договірних зобов'язань перед партнерами. Співпраця з підприємствами-партнерами в сфері забезпечення економічної безпеки може здійснюватися в різних сферах. В першу чергу, це співробітництво може бути в формі обміну інформацією про появу нових і модифікації існуючих факторів загроз зовнішнього і внутрішнього середовища для діяльності підприємства. У разі необхідності партнери по бізнесу можуть запропонувати співробітників своєї служби безпеки для надання допомоги щодо посилення фізичного захисту підприємства під час, наприклад, рейдерської атаки або інших злочинних дій із застосуванням фізичної сили.

Партнери по бізнесу можуть виділити своїх фахівців для надання допомоги у впровадженні на підприємстві сучасних технічних засобів таких як відео спостереження, сигналізації і фізичний захисту. Є й інші напрямки взаємовигідної співпраці підприємства зі своїми бізнес-партнерами в сфері забезпечення економічної безпеки.

Зовнішні суб'єкти системи економічної безпеки мають значний потенціал щодо протидії сучасним небезпекам і загрозам у сфері економіки. Керівники підприємства зацікавлені в активному використанні можливостей зовнішніх організацій, які можна розглядати, виходячи з їх призначення і покладених на них функцій, в якості зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки. Однак це можна здійснити тільки в тому випадку, якщо вдасться налагодити ефективну взаємодію підприємства з тими організаціями, які можна розглядати в якості зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки[Рис.2.]. Для цього необхідно створити в системі управління комплексного забезпечення економічної безпеки підприємства ефективний механізм взаємодії з органами державної влади, правоохоронними органами, партнерами по бізнесу, суб'єктами недержавної системи безпеки, громадськими організаціями та засобами масової інформації.

Основними принципами побудови і функціонування механізму взаємодії підприємства із зовнішніми суб'єктами системи економічної безпеки повинні бути:

– *Принцип законності.* Органи державної влади, в тому числі, правоохоронні органи здійснюють свою діяльність виключно в правовому полі. Вони керуються положеннями Конституції України, законами України, а також підзаконними актами, внутрішньовідомчими інструкціями і посадовими обов'язками, які регламентують діяльність державних службовців, в тому числі співробітників МВС і СБУ. Все це становить законодавчу основу повсякденної діяльності органів державної влади, в тому числі і в сфері забезпечення економічної безпеки. Керівникам підприємства завжди слід враховувати цю особливість в діяльності органів державної влади, коли вони звертаються до них за допомогою для протидії загроз що виникли та їх економічної безпеки. Всі спільні дії системи економічної безпеки підприємства та органів державної влади можуть здійснюватися тільки в правовому полі, а органи державної влади ще і в рамках своїх визначених відповідними законами повноважень.

– *Принцип безперервності.* Важливість цього принципу полягає в тому, що він враховує природу сучасних загроз в сфері економіки, які для діяльності підприємства і його економічної безпеки існують завжди. А це означає, що і система економічної безпеки повинна функціонувати постійно. Організація взаємодії з зовнішніми суб'єктами системи економічної безпеки для керівників підприємства є однією з найбільш пріоритетних і, в той же час, складних завдань. Взаємодію, як процес нелегко запустити, а тому необхідно приділяти постійну увагу його підтримці і по можливості розширювати.

– *Принцип комплексності.* Передбачає співпрацю в сфері економічної безпеки з різними урядовими та неурядовими організаціями. Це обумовлено

значним числом і різною природою сучасних загроз в сфері економіки. Для того, щоб їм протидіяти необхідні ресурси різних зовнішніх організацій.

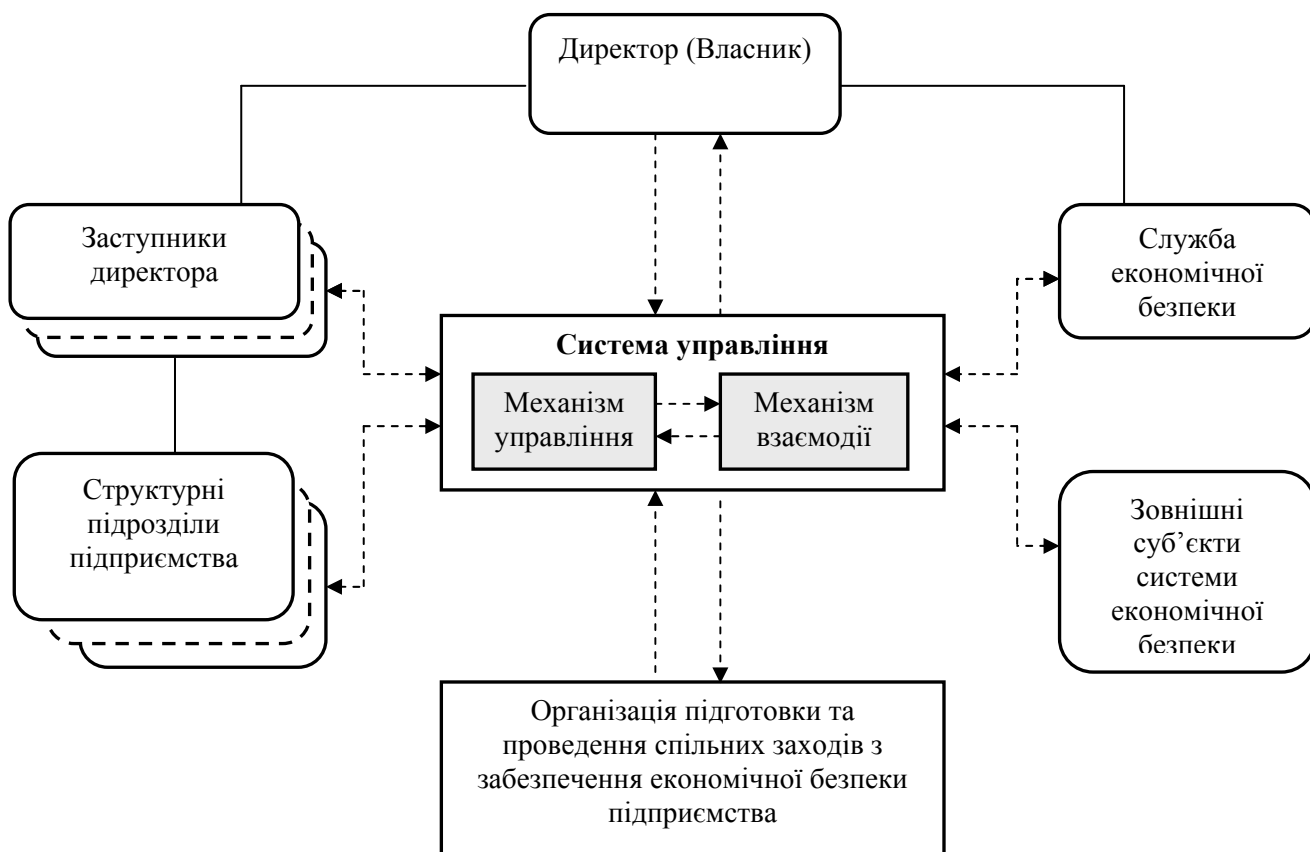

Рис 2. Модель взаємодії суб'єктів системи економічної безпеки підприємства
Джерело: розроблено автором

– *Принцип колегіальності і єдиноначальності.* Взаємодія з зовнішніми суб'єктами системи економічної безпеки, з одного боку, вимагає оперативного обміну інформацією, спільного планування підготовки і проведення спільних заходів з протидії факторам загроз в сфері економіки. Без добре розроблених оперативних планів, в яких чітко визначені конкретні завдання і час їх виконання для кожного суб'єкта системи економічної безпеки неможливі їх узгоджені дії, а відповідно і отримання синергетичного ефекту в діяльності щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. І в той же час органи державної влади, особливо правоохоронні органи, строго здійснюють свою діяльність на основі принципу єдиноначальності і централізації управління. Таким чином, реалізація даного принципу дозволяє гармонізувати два абсолютно різних за своєю природою підходи до управління взаємодією в системі безпеки, з одного боку - участь різних суб'єктів системи економічної безпеки в плануванні спільних дій з протидії виявленим загрозам економічної безпеки підприємства, а з іншого - закритість і жорстка централізація управління правоохоронних органів. Гармонізувати стратегію розвитку, ресурси і технології бізнесу та правоохоронних органів в інтересах створення синергетичного ефекту в системі економічної безпеки підприємства є одним з

найбільш складних завдань механізму управління комплексним забезпеченням економічної безпеки.

Механізм взаємодії в системі економічної безпеки буде ефективно функціонувати тільки в тому випадку якщо всі його внутрішні і зовнішні суб'єкти в рамках своїх функціональних обов'язків отримують такі повноваження, які дадуть їм можливість ефективно, ініціативно і творчо працювати в системі економічної безпеки підприємства. Особлива роль в системі економічної безпеки підприємства відводиться його штатній службі безпеки. До складу цього структурного підрозділу підприємства входять фахівці з безпеки. У тому числі з інформаційної безпеки, інформаційно-аналітичного забезпечення, охоронна діяльність, фізичний захист майна та персоналу, правового забезпечення та інші. Служба безпеки є ядром системи економічної безпеки. На неї покладено виконання наступних завдань:

- інформаційно - аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства;
- охорона території та здійснення пропускового режиму на підприємстві;
- захист комерційної таємниці та інтелектуальної власності підприємства;
- захист інформаційних ресурсів підприємства від несанкціонованого доступу;
- забезпечення надійності персоналу підприємства;
- перевірка надійності партнерів по бізнесу;
- протидія конкурентної розвідки, яка ведеться проти підприємства.;
- здійснення фізичного захисту будівель, споруд, засобів виробництва, сировини і готової продукції, а також транспортних засобів підприємства;
- протидія організованим злочинним угрупованням в сфері економіки;
- персональна охорона власників і керівників підприємства та членів їх сімей від злочинних посягань;
- інформаційне забезпечення керівників структурних підрозділів підприємства на існуючі та можливі загрози для діяльності підприємства;
- організація взаємодії зі структурними підрозділами підприємства і зовнішніми організаціями для проведення спільних дій щодо забезпечення економічної безпеки.

Для того, щоб служба безпеки успішно впоралася з покладеними на неї завданнями вона повинна в повній мірі і ефективно використовувати всі внутрішні ресурси підприємства, і так само можливості зовнішніх взаємодіючих організацій. Суб'єктами внутрішньої взаємодії в системі економічної безпеки підприємства є його директор, заступники директора та керівники всіх структурних підрозділів. Внутрішня взаємодія в системі економічної безпеки підприємства, як і зовнішня повинна бути чітко регламентована. Для цього необхідно створити відповідну правову базу яка повинна бути визначена в наступних документах підприємства:

По-перше, в Статуті підприємства. У цьому важливому документі необхідно визначити загальну модель системи економічної безпеки підприємства, розкрити основні завдання які вона повинна вирішувати, показати основні напрямки діяльності та відповідальність директора підприємства, його заступників та інших керівників за забезпечення економічної безпеки кожного структурного підрозділу і всього підприємства.

По-друге, функціональні обов'язки персоналу підприємства. Необхідно враховувати займані посади та освіту, визначати завдання для вирішення яких в системі економічної безпеки може залучатися той чи інший фахівець.

По-третє, на підприємстві повинні видаватися накази та розпорядження, які стосуються діяльності системи економічної безпеки.

По-четверте, на підприємстві слід розробляти інструкції які конкретизують діяльність всіх структурних підрозділів і посадових осіб підприємства в його системі економічної безпеки.

По-п'яте, при формуванні стратегії розвитку підприємства, а також при розробці його оперативних планів слід особливу увагу звертати на питання взаємодії штатної служби безпеки з іншими структурними підрозділами при підготовці та проведенні спільних заходів з комплексної протидії всім існуючим і можливим загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища.

Питанням організації ефективної взаємодії в системі економічної безпеки керівникам підприємства необхідно завжди приділяти постійну увагу. Це обумовлено тим, що без добре налагодженої взаємодії всіх структурних елементів системи економічної безпеки підприємства неможливо отримати синергетичний ефект в її діяльності щодо створення сприятливих і безпечних умов для її діяльності в період економічної кризи.

Для здійснення ефективної взаємодії в системі економічної безпеки підприємства слід, в першу чергу, створити відповідний механізм, за допомогою якого різні суб'єкти системи економічної безпеки можуть здійснити тісну координацію своїх дій при здійсненні спільних заходів щодо забезпечення економічної безпеки.

В даний час, механізм взаємодії в системі економічної безпеки підприємства в науковій та спеціальній літературі з економічної безпеки в теоретичному і в практичному плані вченими і практиками, на жаль, глибоко не розглядалися. Тому буде доцільно, по-перше, дати визначення "механізму взаємодії в системі економічної безпеки", а, по-друге, розкрити його зміст і принципи роботи.

На думку автора механізм взаємодії в системі економічної безпеки підприємства - це сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки, нормативно-правових баз і технічних засобів, що дозволяють планувати, здійснювати підготовку та проводити добре узгоджених за часом, місцем і змістом спільних дій з протидії факторам загроз економічній безпеці підприємства.

Механізм взаємодії складний як за своєю структурою, так і по здійснюваним діям і тим, що відбувається в цьому процесі. Структура механізму взаємодії включає наступні основні компоненти:

- суб'єкти взаємодії;
- технічні засоби, за допомогою яких здійснюється обмін інформацією між взаємодіючими сторонами.

Взаємодія в системі економічної безпеки підприємства є складним процесом, що залежить від цілого ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів.

До об'єктивних чинників, які впливають не тільки на ефективність, але і саму можливість внутрішніх і, особливо, зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства, які беруть участь у проведенні спільних заходів з протидії існуючим загрозам внутрішнього і зовнішнього середовища відносяться:

- правова база, яка включає закони, внутрішньовідомчі інструкції, накази, Статут підприємства. Адже ж надійна правова база дозволяє не тільки здійснювати ефективну взаємодію внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки. Вона регламентує ступінь і форми їх участі в підготовці, всебічному забезпеченні (матеріально-технічне, правове, фінансове, спеціальне і т.д.) і безпосередньому проведенні спільних заходів з протидії загрозам економічної безпеки підприємства.

- наявність відповідних компетенцій у персоналі взаємодіючих сторін, які залучаються для проведення спільних заходів з протидії загрозам економічної безпеки підприємства;

- функціональне призначення суб'єктів системи економічної безпеки, яких доцільно задіяти при проведенні заходів щодо забезпечення економічної безпеки.

На організацію і здійснення взаємодії в системі економічної безпеки значно впливають різні суб'єктивні фактори, в тому числі:

- розуміння керівниками структурних підрозділів підприємства і зовнішніх організацій необхідності здійснення ефективної взаємодії як обов'язкової умови здійснення комплексної протидії сучасним загрозам у сфері економіки;

- вмотивованість персоналу структурних підрозділів підприємства і зовнішніх організацій, який задіяний в проведенні спільних заходів з протидії загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища на досягнення високих кінцевих результатів у діяльності щодо забезпечення економічної безпеки;

- психологічна сумісність співробітників взаємодіючих в системі економічної безпеки співробітників служби безпеки підприємства, його структурних підрозділів і зовнішніх організацій.

Організація взаємодії дуже складний процес, який складається з декількох етапів. Перший етап включає проведення активного моніторингу процесів, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою виявлення існуючих факторів загроз для економічної безпеки підприємства. При цьому важливо не лише виявити загрози, але також необхідно прогнозувати наслідки їх реалізації для діяльності підприємства і стану його економічної безпеки. Це можливо здійснити тільки при наявності в структурі служби економічної безпеки підприємства інформаційно-аналітичного

підрозділу. Фахівці-аналітики яки входять до його складу повинні систематизувати, проаналізувати виявлені загрози і спрогнозувати їх розвиток в найближчій і віддаленій перспективі, а також можливу згодом трансформацію внаслідок впливу процесів, що відбуваються у вітчизняній і світовій економіці. Своєчасне виявлення і точна оцінка існуючих загроз для діяльності і економічної безпеки підприємства дозволяє організувати адекватний захист від них з використанням для цього не тільки всіх внутрішніх ресурсів підприємства, а й ресурсів зовнішніх організацій. Знання процесів, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі дозволяє керівникам підприємства не лише визначати найбільш раціональні напрямки розвитку бізнесу, а й об'єктивно оцінювати можливості наявної системи економічної безпеки з протидії існуючим та можливим загрозам його економічної безпеки. У випадку, якщо внутрішніх ресурсів з протидії загрозам, які виникли на економічну безпеку явно недостатньо, то об'єктивно виникає необхідність залучення зовнішніх організацій для проведення спільних заходів з протидії загрозам економічної безпеки підприємства. У такій ситуації відразу ж виникає необхідність побудови механізму взаємодії служби економічної безпеки підприємства з внутрішніми і зовнішніми суб'єктами його системи економічної безпеки.

До внутрішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства відносяться ті структурні підрозділи, які можуть бути задіяні в його системі економічної безпеки, а також із зовнішніми організаціями, в тому числі з правоохоронними органами та суб'єктами недержавної системи безпеки.

За допомогою механізму взаємодії здійснюється інформування внутрішніх та зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства про існуючі загрози його економічної безпеки.

На другому етапі здійснюється вибір фахівців різних структурних підрозділів підприємства для участі в спільних заходах щодо зниження рівня існуючої загрози його економічної безпеки. Наприклад, співробітників юридичного відділу можна залучати для організації правового захисту власності і бізнес-інтересів підприємства, а фахівців відділу маркетингу доцільно використовувати для проведення конкурентної розвідки з метою виявлення реального джерела існуючої загрози для діяльності підприємства. Найбільш складним завданням механізму взаємодії є налагодження взаємовигідних контактів із зовнішніми суб'єктами системи економічної безпеки підприємства. Особливо це стосується державних адміністрацій та правоохоронних органів. Взаємодія керівників підприємства та його системи економічної безпеки починається з надання правоохоронним органам всієї наявної інформації про загрози для безпеки підприємства з боку організованих злочинних угруповань, незаконні дії корумпованих чиновників, недобросовісних конкурентів, а також невиконання договорів партнерам по бізнесу та інших неправомірних діяч. Інформуються, також, керівники правоохоронних органів про можливості із наявних ресурсів власної системи економічної безпеки підприємства з протидії існуючим загрозам для його діяльності. Дана інформація може бути основою для прийняття рішення

керівниками правоохоронних органів щодо захисту підприємства від існуючих загроз для його діяльності та економічної безпеки. У тому випадку якщо знаходиться взаєморозуміння сторін, визначаються конкретні структурні підрозділи та посадові особи, яким керівництво ставить конкретні завдання щодо захисту підприємства від злочинних посягань. На третьому етапі здійснюється планування підготовки і проведення спільних заходів з протидії загрозі безпеки підприємства. Визначаються сили і засоби взаємодіючих сторін для проведення спільних заходів щодо зниження рівня загроз економічній безпеці підприємства, а в разі потреби - через активну протидію їм. Особливу увагу на цьому етапі слід приділяти побудові надійних комунікацій між усіма взаємодіючими сторонами. Для цього доцільно комплексно використовувати всі існуючі сучасні технічні засоби зв'язку: радіостанції, мобільні телефони, електронну пошту, факс. Інформація може також передаватися по електронних зовнішніх накопичувачах, на паперових носіях та голосом при безпосередньому спілкуванні представників взаємодіючих сторін. Найважливішою функцією механізму взаємодії в системі економічної безпеки є планування підготовки і проведення спільних заходів. Добре продумані і конкретні плани спільних дій різних внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки дозволяють здійснити всебічну підготовку і своєчасне проведення спільних заходів з протидії загрозам економічної безпеки підприємства. Для того, щоб плани були реальними і конкретними необхідно, щоб в їх розробці брали участь повноважні представники всіх взаємодіючих сторін. Після узгодження з усіма взаємодіючими суб'єктами системи економічної безпеки плани повинні бути затверджені їх керівниками. При здійсненні планування необхідно чітко визначити, які дії, в якій послідовності і в який час повинні здійснюватися всіма взаємодіючими сторонами. На кожному етапі реалізації даного плану необхідно оперативно інформувати всі взаємодіючі сторони про проведені заходи, щоб не відбулося непотрібного дублювання, накладок або навіть "дружнього вогню" в результаті, якого можливий вибух виконання поставлених завдань, а в разі проведення силової операції, наприклад, з протидії збройним рейдерам можуть бути і людські втрати. Після прийняття остаточного рішення про проведення спільних дій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства та затвердження відповідного плану визначаються конкретні заходи, їх виконавці, а терміни виконання слід своєчасно ознайомити з керівниками всіх суб'єктів системи економічної безпеки. Після цього необхідно довести для всіх учасників спільних дій по забезпеченню економічної безпеки підприємства, які стоять перед ними завдання, час і послідовність їх виконання. Перед початком проведення спільних дій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, необхідно провести інструктаж задіяного персоналу про порядок дій, заходи безпеки та особливості взаємодії при виконанні поставлених завдань. Успіх спільних дій з протидії загрозам економічної безпеки підприємства багато в чому залежить від знання і розуміння поставлених завдань, а також необхідного рівня професіоналізму для їх виконання. Особлива роль в успішному досягненні поставлених завдань належить керівникам всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства, які беруть

участь в проведенні спільних заходів з протидії загрозам його діяльності. Вони повинні добре розуміти завдання не тільки свого підрозділу, але і загальну мету проведення спільних дій в системі економічної безпеки.

Розглядаючи інформаційну функцію механізму взаємодії в системі економічної безпеки підприємства, можна констатувати той факт, що взаємодія різних суб'єктів системи економічної безпеки не може бути успішною без інформаційного його забезпечення. Без знання і розуміння процесів, які відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства неможливо організувати проведення спільних дій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Це має особливе значення в умовах високої динаміки процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі в умовах економічної кризи, коли постійно виникають нові і трансформуються вже існуючі загрози економічної безпеки підприємства. У таких умовах необхідний постійний і оперативний обмін інформацією усіма суб'єктами системи економічної безпеки для того, щоб своєчасно скорегувати спільні дії з протидії існуючим і новим загрозам. Слід також враховувати, що всі взаємодіючі суб'єкти системи економічної безпеки мають свої можливості з моніторингу процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі. Враховуючи все це, слід всім взаємодіючим сторонам зрозуміти, що взаємний і максимально повний обмін інформацією дозволить отримати більш повне і об'єктивне уявлення про процеси, що відбуваються в сучасній економіці і в тому числі про існуючі чинники загроз економічній безпеці підприємства. В першу чергу, слід обмінюватися тією інформацією, яка безпосередньо стосується здійснюваної взаємодії в системі економічної безпеки підприємства. Це дозволить своєчасно скоригувати спільні дії і, тим самим, успішно вирішити поставлені завдання щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.

Важливою функцією механізму взаємодії в системі економічної безпеки підприємства є аналітична функція. З огляду на те, що, як правило, інформації завжди не вистачає, а ступінь її достовірності дуже часто викликає небезпідставні сумніви, тому необхідний глибокий і всебічний аналіз всіх отриманих відомостей про процеси, що відбуваються у зовнішньому середовищі підприємства. Добре поставлена аналітична робота дозволяє не лише переконатися в достовірності отриманої інформації про існуючі чинники загроз, а й спрогнозувати їх зміни в найближчій і віддаленій перспективі. Це дозволить своєчасно, з урахуванням змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі, внести необхідні зміни в раніше затверджений план спільних дій суб'єктів системи економічної безпеки підприємства і тим самим зробити його більш реалістичним, що дає враховувати реальні загрози для діяльності підприємства і його економічної безпеки. Дуже важливо при всіх внесених змінах в плані спільних дій оперативно інформувати керівників усіх взаємодіючих сторін. В іншому випадку, будуть розходження в при спільних діях, що в кращому випадку може знизити ефективність проведеної роботи щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, а в гіршому може привести до невиконання поставлених завдань з протидії загрозам економічної безпеки підприємства. Важливою функцією механізму взаємодії є функція

керівництва спільними діями щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Особливістю даної функції є те, що при здійсненні спільних дій різними суб'єктами системи економічної безпеки необхідно здійснювати не тільки колегіальне прийняття рішень, але також здійснювати колегіальне керівництво їх реалізації, що досить складно зробити, коли мова йде про забезпечення економічної безпеки підприємства.

З одного боку в силу специфіки вирішуваних завдань тут необхідна єдиновладдя. Однак, з огляду на специфіку зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства і в першу чергу правоохоронних органів, стає зрозуміло, що всі повноваження по керівництву спільними діями щодо забезпечення економічної безпеки підприємства сконцентрувати в одних руках не вийде. Тому, доцільно створити колегіальний керівний орган на період підготовки та проведення спільних заходів з протидії загрозам для діяльності підприємства.

Висновки

В умовах системної економічної кризи для забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно створити сучасну інноваційну систему економічної безпеки, яка здатна комплексно протидіяти існуючим та можливим загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Успішна діяльність системи економічної безпеки, в значній мірі, залежить від її здатності повною мірою використовувати в своїй діяльності всі внутрішні ресурси підприємства, а також ресурси зовнішніх організацій, в тому числі органів державної влади та правоохоронних органів.

Для цього в систем управління комплексним забезпеченням економічної безпеки необхідно створити ефективний механізм взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства. Це дозволить здійснювати добре скоординовані спільні дії всіх суб'єктів системи економічної безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.

Література

1. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения. К.: Изд-во “Либра”, 2003.- 279 с.
2. Захаров О.І. Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства/ Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 37, частина 3. 2014. - 149 с.
3. Захаров О.І. Синергетичний ефект в системі економічної безпеки підприємства/ Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск №1. - 2016. - 151 с.

4. Захаров О.І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств / Захаров О.І. // Вчені записки університету «КРОК», – 2012.- № 31. – С. 80- 88.

5. Захаров О.І. Механізм взаємодії влади та бізнесу в системі економічної безпеки / Захаров О.І. // Черкаси: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки), випуск 12, частина 3. 2015. - 150 с.

6. Управління фінансово-економічною безпекою. Навчальний посібник. / Кириченко О.А., Захаров О.І., Лаптев С.М., Пригунов П.Я. та ін. // К.: Університет КРОК, 2010. – 479 с.

7. Управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання: обліково – аналітичне забезпечення. Колективна монографія/ Мігус І.П., Захаров О.І.[та ін.] //Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А., 2015. – 196 с.

8. Теоретико-методологические прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности. Монографія. / Захаров О.І., Пригунов П.Я., Гнилицкая Л.В. // К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. – 290 с.